

Keskkonnaministri määruse
„Keskkonnaministri 01. juuli 2016. a määruse nr 20
„Metsa uuendamisel kasutada lubatud kultiveerimismaterjali
almaterjali päritolu, kultiveerimismaterjali tarnimise
ja turustamise nõuded¹“ muutmise
eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Keskkonnaministri 01. juuli 2016. a määruse nr 20 „Metsa uuendamisel kasutada lubatud kultiveerimismaterjali almaterjali päritolu, kultiveerimismaterjali tarnimise ja turustamise nõuded¹“ muudatused tulenevad vajadusest reguleerida võõrpuuliikide kasutamise tingimusi metsa uuendamisel ning muuta puuliikide idanevus- ja elujõulisusprotsendi nõuet.

Võõrpuuliikide kasutamise tingimusi metsa uuendamisel on arutatud nii kultiveerimismaterjali töörühmas (06.10.2022) kui ka „Seemnemajanduse tegevuskava 2020-2030“ koostamise töörühmas (18.02.2021 ja 04.03.21). Töörühmas on olnud esindatud Keskkonnaameti, Eesti Maaülikooli, Riigimetsa Majandamise Keskuse, metsaühistute ja metsataimetootjate esindajad.

Minimaalse idanevus- ja elujõulisusprotsendi muutmise nõude ettepaneku on teinud Keskkonnaamet hetkeolukorra põhjal.

Määrus kehtestatakse metsaseaduse § 24 lõike 8 ning taimede paljundamise sordikaitse seaduse § 5 lõike 3, § 64 lõike 6, § 65 lõike 6, § 73 lõike 12, § 74 lõike 6, § 75 lõike 3, § 76 lõike 5, § 97 lõike 3, § 101 lõike 5, § 104 lõike 5, § 105 lõike 8, § 111 lõike 2 ja § 112 lõike 4 alusel.

Määruse muutmise eelnõu koostas Keskkonnaministeeriumi metsaosakonna nõunik Maret Parv (tel 626 0726, maret.parv@envir.ee). Õigusekspertiisi tegi Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna nõunik Marko Lelov (tel 626 2918, marko.lelov@envir.ee). Keeletoimetaja oli Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Aili Sandre (tel 626 2953, aili.sandre@envir.ee).

Eelnõukohase määrusega muudetakse keskkonnaministri 01. juuli 2016. a määruse nr 20 „Metsa uuendamisel kasutada lubatud kultiveerimismaterjali almaterjali päritolu, kultiveerimismaterjali tarnimise ja turustamise“ 15. oktoobril 2021. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 12.10.2021, 4).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest punktist.

Punktiga 1 muudetakse kehtiva määruse § 3 teksti, millega muutub mõneti ka paragrahvi ülesehitus. Teksti parema arusaadavuse huvides ja pidades silmas ka õigusselgust, sätestatakse detailsem loetelu metsa uuendamisel kasutada lubatud kultiveerimismaterjali almaterjali päritolu kohta.

Kehtiva määruse § 3 lõige 4 ja osaliselt ka lõige 2 sätestatakse paragrahvi uues ülesehituses lõike 2 punktidenä 1 ja 2. Lisaks täiendatakse nimetatud loetelu punktiga 3, mille kohaselt

on metsa uuendamisel lubatud kasutada ka keskkonnaministri 04.12.2006 määruses nr 69 „Metsa uuendamisel kasutada lubatud võõrpuuliikide loetelu“ toodud puuliikide *kvalifitseeritud* või *katsetatud* kategooria kultiveerimismaterjali sõltumata selle lähtekohast Euroopa Liidus.

Keskkonnaminister on 04.12.2006 määruses nr 69 kehtestanud metsa uuendamisel kasutada lubatud võõrpuuliikide loetelu (edaspidi *määrus nr 69*). Kehtiva määruse kohaselt on määrusega nr 69 reguleeritud võõrpuuliikide kasutamine sõltumata selle lähtekohast Eestis.

Kategooriasse *kvalifitseeritud* kuulub kultiveerimismaterjal, mille algmaterjal on seemla, perekondade vanemad või kloonid. Kategooriasse *katsetatud* kuulub kultiveerimismaterjal, mille kvaliteet on tõestatud geneetiliselt või võrdluskatsetega.

Euroopa Liidus on nõukogu direktiivi 1999/105/EÜ metsapaljundusmaterjali turustamise kohta (EÜT L 11, 15.1.2000, lk 17-40, edaspidi *direktiiv*) IV ja V lisas sätestatud miinimumnõuded mõlemale kategooriale.

Võõrpuuliikide kasutamine metsa uuendamisel on marginaalne, siiski on oluline, et kui seda tehakse, kasutatakse võimalikult kvaliteetselt ja liigipuhast kultiveerimismaterjali, mistõttu ka lubatakse üksnes *kvalifitseeritud* ja *katsetatud* kategooriate kasutamine.

Kehtiva määruse § 3 lõigetest 2 ja 3 jäetakse välja Leedu Vabariik, kuna kultiveerimismaterjali, mille algmaterjal pärineb Leedu Vabariigist, oli lubatud metsa uuendamisel kasutada kuni 31. detsembrini 2021.

Punktiga 2 muudetakse lisas 2 puuliikide minimaalse idanevus- ja elujõulisusprotsendi nõuet.

Määruse rakendamisel on praktikas ilmnenud vajadus korrigeerida sertifitseerimisel nõutavat minimaalset idanevus- ja elujõulisusprotsendi nõuet. Keskkonnaameti sõnul on idanevus- ja elujõulisusprotsendi nõue jäänud mõnel olulisel liigil peamiselt alla 50%. See omakorda tähendab, et nimetatud liikide seemet ei saa sertifitseerida ja turustada. Direktiivi kohaselt on metsa säästva majandamise seisukohast oluline säilitada metsade bioloogiline mitmekesisus ning rikastada seda.

Metsade liigilise mitmekesisuse (sh ka kliimamuutuste kontekstis) saamiseks kasutatakse metsa uuendamisel eri puuliikide algmaterjali. Kultiveerimiseks sobivate taimede saamiseks on olulise tähtsusega seeme. Parim seeme on kohalik seeme. Kohalikud seemet andvad metsapuud on kohastunud meie keskkonningimustega ja seeläbi on ka kohalikust seemnest kasvatatud puudel paremad eeldused meie kliimatingimustes ellujäämiseks ja heaks kasvuks. Kuna mitme puuliigi korral on tegemist liikidega, mis on olulised just looduse mitmekesisuse seisukohast (harilik saar, harilik vaher, harilik tamm, harilik pärn, harilik jalakas, künnapuu), siis on oluline, et nimetatud sortimenti ka taimlates ikkagi kasvatataks.

Lisaks ei ole viimaste aastate vegetatsiooniperioodi heitlikud kliimatingimused soosinud normaalset seemnesaaki lehise liikidel, ka harilikul ebatsuugal. Seemnelaboris tehtud idanduskatsete tulemusel on neil puuliikidel idanevus jäänud 3% ja 21% vahemikku. Väikseim on idanevus olnud Euroopa lehisel ja suurem harilikul ebatsuugal. Tagasihoidlik idanevus on tingitud liikide eripärast, sest nii lehiseliikidel kui ka harilikul ebatsuugal puuduvad tolmuteradel õhupõied. Seega tolm ei levi ja tulemuseks on seemnete vähene

täisteralisus. Ebatsuuga kehva idanevus on seostatud ka vegetatsiooniperioodi, eriti juuli-augustikuu niiskuse defitsiidiga.

Kohalikku päritolu seemne kättesaadavuse tagamiseks langetatakse allpool tabelis olevate puuliikide tehnilisi kvaliteedinõudeid.

Lisas 2 asendatakse tabelis olevate liikide korral minimaalne idanevus% järgmiselt:

Puuliik	Minimaalne idanevus (%) enne	Minimaalne idanevus (%) uus
Harilik ebatsuuga	25	20
Euroopa lehis	15	5
Siberi lehis	15	10
Siberi lehise vene teisend	15	10
Jaapani lehis	25	5

Lisas 2 asendatakse tabelis olevate liikide korral nii idanevusprotsent kui ka elujõulisuse protsent numbriga 30.

Puuliik	Minimaalne idanevus (%)	Minimaalne eluvõime (%)
Harilik saar	30	30
Harilik vaher	30	30
Harilik tamm	30	30
Punane tamm	30	30
Harilik pärn	30	30
Hariliku jalakas	30	30
Künnapuu	30	30

Lisaks parandatakse lisa 2 tehnilised vead.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on seotud 22. detsembri 1999. a Euroopa Liidu Nõukogu direktiiviga 1999/105/EÜ metsapaljundusmaterjali turustamise kohta.

4. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse muudatusest tulenevalt saab metsa uuendamisel võõrpuuliike kasutada lisaks Eesti lähtekohtadele ka kategooriasse *kvalifitseeritud* või *katsetatud* kuuluvat kultiveerimismaterjali sõltumata selle lähtekohast Euroopa Liidus. Kuna võõrpuuliikide kasutamine metsa uuendamisel on marginaalne, siis on ka mõju väike.

Puuliikide minimaalse idanevus- ja elujõulisusprotsendi nõude vähendamisel on positiivne mõju, kuna võimaldab turustada nende puuliikide seemet, mis on olulised just looduse mitmekesisuse seisukohast, ning parandab kohaliku päritolu seemne kättesaadavust.

Määruse muudatusega ei kaasne lisakulusid.

5. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

6. Eelnõu koostamine

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu koostamiseks Maaeluministeriumile ja teadmiseks Eesti Metsataimetootjate Liidule, Ühinenud Eesti Metsataimetootjatele, Eesti Erametsaliidule, Riigimetsa Majandamise Keskusele ja Eesti Keskkonnaühenduste Kojale.